

Intervju: Wolfgang Petric, visoki predstavnik u Bosni i Hercegovini, na kraju svoje trogodišnje “vladavine” na Balkanu: “Republika Srpska može da nestane ako ne prihvati evropske standarde”

Ovo su najkonstruktivniji razgovori koje sam do sada imao u Beogradu. I od predsednika Kostunice i od premijera Djindjica dobio sam potpunu podršku za suverenitet i državnu celovitost BiH, kao i za neophodne reforme za njeno ubrzano približavanje evropskim strukturama. Govorio sam o ustavnoj reformi koja upravo treba da nastupi u Bosni i Hercegovini, kao i o konkretnoj saradnji oko povratka izbeglica. Pozitivno je primljena ideja o finansijskoj podrsci jugoslovenske i srpske vlade za povratak srpskih izbeglica, posebno u Federaciju – rekao je, nakon nedavne posete Beogradu, na početku razgovora za NT visoki predstavnik UN u Bosni i Hercegovini Wolfgang Petric, koga smo pitali šta znače najavljene ustavne reforme u BiH?

– Njima će se postići apsolutna jednakost sva tri naroda. To znači da će u Republici Srpskoj biti uspostavljena jednakost Hrvata i Bosnjaka, kao i jednakost Srba u Federaciji s Hrvatima i Bosnjacima. Povratak u normalno stanje uključuje i osnovna ljudska prava, kao što je jednakost sve tri nacije u oba entiteta.

Nedeljni Telegraf: Da li će ostati ime RS?

WP: To pitanje sada nije sustinsko. Najvažnije je da se postigne sustinsko poboljšanje za građane Republike Srpske koji nisu samo Srbi, kao i jednakost Srba u Federaciji. Kako će se onda postaviti druga pitanja, kao što su ime, odnosno imena, himne, zastave, simboli oba entiteta, biće rešeno konstruktivnim kompromisom tri nacije.

Nedeljni Telegraf: Znači, postoji mogućnost da sve to bude promenjeno?

WP: Rekao bih samo da će doći do kompromisa i jedinstva tri naroda koji žive u BiH.

Nedeljni Telegraf: Posle promena Ustava, RS će biti sasvim drugačija nego danas. Možete li nabrojati neke tačke?

WP: Odluka Ustavnog suda BiH znači da moraju postojati pravedna zastupljenost, zaštita vitalnih nacionalnih interesa i mehanizmi zaštite tih interesa. Sada je na političarima oba entiteta da pronađu rešenje ovog modela. Odluka će se, u svakom slučaju, odraziti na vladu, Ustavni sud, biće vidljiva u javnoj upravi, itd. Republika Srpska, Federacija, a time i cela Bosna, biće približene evropskim standardima.

Nedeljni Telegraf: Koliki broj ljudi će dobiti nova prava u jednom i drugom entitetu, Srbi u Federaciji i ostali u RS?

WP: Ustavna reforma imaće veoma pozitivan uticaj na povratak i konsolidaciju izbeglica. Prošle godine imali smo veoma pozitivan trend u povratku izbeglica. Ova reforma omogućice im da poptuno ostvare svoja građanska i ljudska prava. Što se tiče broja, ne možemo reći da će se sve izbeglice vratiti. Hteo bih da naglasim da će ovaj aranžman u RS imati i pozitivan uticaj na Kosovo. Promenom ustava u BiH biće postavljen standard osnovnih ljudskih prava koji neće moći da bude izbegnut ni na Kosovo. Istovremeno, na taj način će biti definisani standardi koji će važiti u celom regionu, a ne samo od slučaja do slučaja, što samo vodi u sukobe.

Nedeljni Telegraf: Da li to znaci da bi Kosovo moglo da bude definisano kao autonomija Albanaca i Srba na Kosovu?

WP: Ne bih pravio nikakve spekulacije kako ce izgledati konkretno resenje za Kosovo, ali verujem da mogu da budu od koristi resenja u Bosni i Hercegovini, koja moraju zastititi i osigurati prava svih naroda.

Nedeljni Telegraf: Sta kazete na Djindjicevu izjavu da bi hapšenje Mladica moglo da dovede do gradjanskog rata?

WP: Verujem da su izbeglice iz Bosne, koje zive u Srbiji, uvidele da su ih njihove vodje, bilo Mladic, bilo Karadzic, odvele u katastrofu. Bez obzira gde su oni sada, u Bosni ili u Srbiji, ne verujem da ce stati na barikade. Izjavu Djindjica, kojeg inace veoma cenim, smatram preteranom. U nasem razgovoru Djindjic je podvukao da ce biti ispunjeni svi delovi Dejtonskog sporazuma, ukljucujuci i aktivno ucesce u izrucenju optuzenih za ratne zlocine.

Nedeljni Telegraf: Da li je Vlada Srbije obecala nesto konkretno?

WP: Razgovor s ministrom unutrasnjih poslova Mihajlovicem ostavio je snazan utisak na mene. On jasno vidi sta je neophodno u smislu saradnje s Hagom, koji optuzeni za ratne zlocine uz pomoc Srbije treba da budu poslati u Hag. To je grupa optuzenih s Milosevicem, a na drugoj strani su pripadnici "vukovarske trojke" kao i Mladic i Karadzic, bez obzira gde se nalazili. Shvatio sam da se Mihajlovic smatra nadležnim i za Mladica i za Karadzica, ako su oni u Srbiji.

Nedeljni Telegraf: Kako se ponasa vodjstvo Republike Srpske, da li podrzava ili opstruira izrucenje optuzenih iz RS?

WP: Ono je jos uvek daleko od toga da konstruktivno i konkretno saradjuje s medjunarodnom zajednicom, ali ja ne gubim nadu da ce se sledecih nedelja nesto u tome dramatično promeniti.

Nedeljni Telegraf: Bilo je naznaka da ce biti preispitana uloga Alije Izetbegovica i njegova eventualna odgovornost u Hagu, ali se sada o tome vise nista ne cuje?

WP: Nemam nikakvih novih informacija. Cela struktura sukoba bice ispitana, sto znaci da ce sve strane u sukobu, ukljucujuci bosnjacku, biti pazljivo istrazene.

Nedeljni Telegraf: Republici Srpskoj cesto se na razlicite nacine sugerise da bi mogla da bude ukinuta. Ima li osnova za to?

WP: Ta razmisljanja zasnovana su samo u slucaju da RS ne bude voljna da prihvati evropske standarde ljudskih prava i pravnu drzavu i ne obezbedi ne-Srbima ista prava. Samo tada, kada to nije ispunjeno, Republika Srpska je u opasnosti. Spolja, medjunarodna zajednica bice uvek na strani onoga sto je dogovoreno, ali nece dugorocno da tolerise ako se ovde sprovodi diskriminacija ili aparthejd.

Nedeljni Telegraf: Ako Milosevic bude osudjen za genocid u Bosni, onda ce i svi vodeci ljudi Republike Srpske biti krivi za istu stvar. Hoce li onda biti postavljeno pitanje opstanka RS?

WP: Ovo je sasvim ozbiljno pitanje koje se mora prouciti sa odgovarajucom paznjom. Precizan odgovor nije mogucno dati danas, ako se radi o pravnim aspektima. Sto se tice politickih aspekata, Republika Srpska vec ima mogucnosti da jasno pokaze da nije nikakva genocidna kreacija, nego entitet koji poptuno primenjuje evropske standarde pravne drzave i ljudskih prava. U osnovi, u ovom regionu mora da se ulozi puno napora u izgradnju pravne drzave da bi pitanja koje ste postavili izgubila takvu vaznost. Ako svi ne-srpski gradjani budu imali sva prava u Republici Srpskoj, onda ce ovo pitanje imati manju vaznost nego ukoliko potraje diskriminacija.

Nedeljni Telegraf: Da li je Bosna zemlja u kojoj se pravi "evropska baza" islamskog terorizma?

WP: Niposto. Vlada BiH pravilno je postupila kada je proverila svakog osumnjicenog. To je za mene jos jedan dokaz da medjunarodna zajenica, zajedno s vlastima Bosne, veoma pazljivo motri na tu opasnost, ali da se ona ne dramatizuje. Ne bi moglo da se zakljuci da sada u Bosni postoji mreza medjunarodnog terorizma.

Nedeljni Telegraf: Amerikanci ipak nisu tako delikatni. Na svaki signal hapse osumnjicene.

WP: Razumem americku brigu da su njihovi predstavnici u inostranstvu izloženi terorizmu. Oni u tom smislu uspostavljaju dobru saradnju sa svim vladama, ali verujem da ta paznja nece voditi nikakvoj nekontrolisanoj eskalaciji stanja. Radi se prvenstveno o Bosni, koja preko prisustva medjunarodne zajednice uziva dodatnu sigurnost, te se nece pretvoriti u podrucje pogodno za razvoj terorizma.

Nedeljni Telegraf: Kako procenjujete nezakonito delovanje i povezanost kriminalnih struktura iz Bosne i Jugoslavije, uzimajuci u obzir i aferu Delimustafic?

WP: Slucaj Delimustafic pokazuje da je medjunarodni kriminal uvek i multietnicki. Samo pravna drzava moze da porazi regionalni kriminal. Glavni problem je ako policija deluje samo na osnovu etnickih kriterijuma. Onda ona nije ni profesionalna, niti objektivna. Ako su i sudije takve, onda se pozdravite sa redom i zakonom. To se uvek svodi na nezavisno sudstvo i profesionalnu policiju. Oni su u Bosni jos uvek veoma slabi. Upravo zato, na kraju svog mandata, stavljam naglasak na reformu ove oblasti. Srecan sam sto sam uspeo da ubedim EU da preuzme refomu policije od UN. Nama ne treba Bosna kao "dejtonska", nego kao pravna, evropska drzava.

Nedeljni Telegraf: Za nekoliko meseci napustate i Balkan. Kako gledate na vreme koje ste proveli ovde?

WP: Delim ga na ono pre revolucije od 5. oktobra i nakon tog datuma. Posle kosovske krize, moram da kazem, nisam bio

siguran da će Milosevićev režim tako brzo da okonča svoj vek, niti sam bio veliki optimista kada je bilo reči o budućnosti regiona. Sada je to promenjeno. Pouzdano verujem da je ovde doslo do istorijskog preokreta važnog za ceo Balkan. Moje delovanje u Bosni olaksano je dvema činjenicama: demokratskim promenama u Hrvatskoj i padom Milosevića. Bosni je time data postena sansa za razvoj i promene, da postane prava država s punom odgovornošću. U vreme Tudićmana i Milosevića te mogućnosti nije bilo.

Nedeljni Telegraf: Tri godine ste u Bosni. Osecate li se kao tradicionalni austrijski vladar, poput Vasih prethodnika?

WP: Kao istoricar, oduvek sam se trudio da svoje delovanje sagledavam i u tom svetlu. Ovde nisam predstavnik Austrije, kao što je to bio Kalaj. Za mene je fascinantno da mogu da osmatram austrijsku istorijsku poziciju sa stanovista kritickog levicara. Iznenadjujuće je koliko se to austrijsko vreme ovde uzima kao pozitivno, kao prva evropeizacija Bosne. Slučajnost je da je jedan od aktera "druge evropeizacije" takodje Austrijanac.

O Djindjicu i Kostunici

Nedeljni Telegraf: Kakav je Vas utisak o sličnostima i razlikama između Djindjica i Kostunice?

WP: Spolja gledano, Djindjic i Kostunica predstavljaju dva glavna pravca u srpskom društvu. Čini se da je Kostunica pre jedna tradicionalistička konzervativna struja koja ne dovodi u pitanje srpski nacionalizam, nego jako naglasava nacionalni identitet, a na drugoj strani Djindjic predstavlja modernost okrenutu budućnosti. On pokušava da nadje priključak društvenom razvoju u Evropi. Njih dvojica su predstavnici tipicnih aktera u jednom tranzicionom društvu koje je na putu modernizacije. Verujem da će obojica razviti pozitivne snage koje će voditi Jugoslaviju napred.

Karadzic je u okolini Foce i sigurno ce biti uhapšen

Nedeljni Telegraph: Sta je predstavljala akcija u Celebicima?

WP: Iako, nažalost, nije urodila poptunim uspehom, predstavljala je jasnu demonstraciju da medjunarodne trupe i medjunarodna zajednica sasvim ozbiljno nameravaju da uhapse ratne zlocince, posebno Karadzica i Mladica.

Nedeljni Telegraph: Da li to znaci da se Karadzic nalazi na podrucju Srbinja, bivse Foce?

WP: Sada ne mogu da govorim o pojedinostima, ili da spekulisem, ali je jasno da je akcija imala za cilj hapsenje Karadzica, pa je jasno da se, prema saznanjima SFOR, Karadzic nalazi u ovom podrucju.

Nedeljni Telegraph: Da li je ovo zaista bila prava akcija ili samo demonstracija?

WP: Namera je bila hapsenje Karadzica, a nikako demonstracija sile bez sadržaja.

Nedeljni Telegraph: Kruze glasine da je upravo u vreme Vaseg boravka u Beogradu potpisan ugovor izmedju Bosne i Hercegovine, Hrvatske, Srbije i Crne Gore, da trupe SFOR, u slucajevima hapsenja optuzenih za ratne zlocine, mogu da deluju prelazeci granice iz Bosne u druge drzave?

WP: O tome ne mogu nista da kazem.

Nedeljni Telegraph: Ne mozete ili ne znate?

WP: O tome ne zelim nista da kazem.

Nedeljni Telegraph: Sada ste u Briselu. Kakve su reakcije medjunarodne zajednice?

WP: Ovde je s razocaranjem primljena vest o neuspehu akcije, ali iz razgovora koje sam imao jasno je da se racuna na uspeh

i da ce se dalje delovati dok se ne ostvari cilj.

Nedeljni Telegraf: Predsednik Vlade RS Mladen Ivanic kritikovao je akciju SFOR jer vlasti RS nisu obavestene o njoj? Kako odgovarate na to?

WP: Kada bi vlasti Republike Srpske radile ono na sta su se obavezale, da uhapsu ratne zlocince, onda ovakve akcije ne bi bile potrebne. Ivaniceva kritika je sasvim neumesna. Vlada RS treba konacno da ispuni svoj u obavezu, da aktivno ucestvuje u hapsenju ratnih zlocinaca koji su na teritoriji RS, odnosno da ih uhapsi.

Nedeljni Telegraf: Kako komentarisete da nije bilo protesta lokalnog stanovnistva?

WP: Smatram da stanovnistvo zeli da se oslobodi tereta ratnih zlocina i da ucestvuje u privrednoj obnovi, u mogucnostima slobodnog putovanja. To je pokazatelj da Srbi zele da prekinu svoju vezu s Karadzicem i ratnim zlocincima.

Nedeljni Telegraf: Pripremате se za ustavnu reformu u BiH. Da li ovakve i slicne akcije mogu da je ometaju?

WP: Ne. To su razlicite stvari. Ustavna reforma mora da se sprovede u zajednickoj akciji predstavnika tri zajednice. Danasnja akcija treba da rascisti racune iz proslosti i omoguci zajednicki zivot.

Nedeljni Telegraf: Da li je ova akcija bila multilateralna ili samo akcija SFOR?

WP: Komandant SFOR mi je rekao da je to bila multinacionalna operacija uz ucesce trupa iz vise drzava.

Nedeljni Telegraf: Ovde se spekulise da je kraj marta poslednji rok za hapsenje Karadzica i Mladica?

WP: To je cista spekulacija. Ne postoji nikakav rok. To treba da bude sto pre, medutim, najvaznije je da oni budu uhapseni.

Razmišljam o svedocenju u Hagu

Nedeljni Telegraf: Pratite li sudjenje Milosevicu?

WP: Posao me spreca da ga posebno pratim. Dobijam dnevne prikaze. U osnovi smatram veoma vaznim sto se radi o postenom i transparentnom procesu. Optuzeni ima sansu da predstavi svoju verziju citave tragedije.

Nedeljni Telegraf: Milosevic nije lak protivnik Karli del Ponte?

WP: Moj prvi utisak jeste da Milosevic koristi demokratiju koja se daje optuzenom, mogucnost koju on ne bi dao svojim politickim protivnicima. To ce biti jedan veoma dug proces i vazan doprinos objasnjenju jugoslovenske tragedije. Tu spada i subjektivno vidjenje Milosevica koje, naravno, za mnoge zrtve predstavlja samo jedan skandal, ali je takodje vazno za utvrdjivanje celovite istine o dogadjajima u Jugoslaviji.

Nedeljni Telegraf: Milosevic je najavio da ce na svedocenje pozvati citave timove iz Rambujea. Da li ste dobili poziv i da li se spremate da se odazovete?

WP: Zvanicno nisam. Znam, kako od Miloseviceve strane, tako i od strane tuzioca, da postoje takva razmišljanja. Ukoliko dobijem zvanican poziv, onda cu da odlucim.

Nedeljni Telegraf: Da li ste spremni da se pojavite u Tribunalu?

WP: Morao bih tacno da vidim sta bih stvarno, cinjenicno mogao da doprinesem razjasnjavanju stvari, a onda cu odluciti. Videcemo da li ce to biti smisljeno.